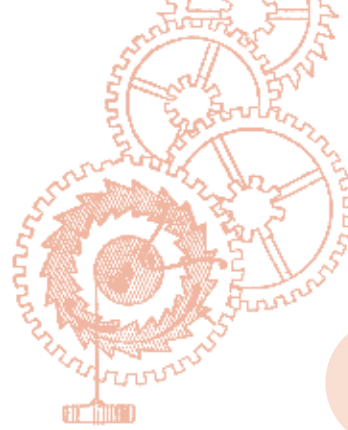

Xabiertxok espainolez ikasi behar du

NAGORE
IRAZUSTABARRENA
URANGA

Madril, 1925eko urriaren 13a. José Antonio Primo de Rivera diktadoreak “propaganda antipatriotiko eta antisozialari” buruzko errege dekretua sinatu zuen. 2. ordenan, dekretuak zera zioen: “Lehen hezkuntzako ikuskariek (...) eskoletako testuliburuak aztertuko dituzte, eta espainolez idatzita ez badaude (...), berehala haurren eskuetatik erretiratu dira, eta irakasleari espediente zabaldu, enplegua eten eta soldata erdia kenduko zaio”. Euskarazko testuliburuak debekatu zituela, alegia.

Baina ez dirudi neurriak zentzu handirik zuenik, kontuan hartuta urtebete lehenago, 1924ko urriaren 27an, beste errege dekretu batek eskolak euskaraz ematea debekatu zuela. Zirrikiturik ez zuten utzi nahi nonbait, eta, beharbada *Xabiertxo*-k izango zuen eraginik nonbait. Euskarazko testuliburuaren aitzindaria eta belaunaldi askorentzat erreferente izango zena 1925ean bertan argitaratu baitzen lehenengoz.

Baina euskarazko hezkuntzaren kontrako neurriak ez dira azken mendera mugatzen. 1761ean Agustín Kardaberazek hauxe idatzi zuen: “Arabian nenbilen batean, hango adiskide eta Erregeren Guardietako kapitan baliante batek behin esan zidan: ‘Aita, nola euskal herrietan umeen haziera ona eta behar den dotrinarik izango da, baldin euskara hondatzeko ahalegin guziak egiten badira, eta gure mutiltxo edo hurrei, beldur eta azotearekin, euskaraz hitz egitea eragozten bazaie?’. Hurrengo hamarkadan,

Duela 100 urte, *Xabiertxo*-ren lehen edizioarekin bat, Primo de Riverak euskarazko testuliburuak debekatu zituen.

1772an, Karlos III.ak eskolan gaztelania ez beste hizkuntzak erabiltzea debekatu zuen.

Mugaz bestaldean egoera ez zen hobea, eta Frantziar Iraultzak ez zion mesederik egingo euskarazko hezkuntzari; 1794ko azaroan Biltzar Nazionalak hezkuntzan frantsesa bakarrik erabiltzea agindu zuen dekretu bidez.

XIX. mendean, alde batean zein bestean, aurreko mendeko neurriak berretsi zituzten. Espainian Moyano Legeak eskoletan gaztelania inposatu zuen 1857an. Eta Frantzian hainbatetan lehenetsi zuten frantsesa hezkuntzan (1833ko Guizot legea, 1850eko Falloux legea, 1882ko Ferry legea...). Eta, badaezpada, neurri zehatzagoak ere hartu zituzten, esaterako, Mauleko barrutiko

inspektoreak 1833an euskara hezkuntzatik baztertzea erabaki zuenean.

Primo de Riveraren diktadura amaitu zenean, Espainiako II. Errepublikak berriro euskaraz ikasteko aukera zabaldu zuen, baina egoerak ez zuen luze iraun. Jakina da, esaterako, Frankismoak euskarazko hezkuntza debekatzeaz gain, makilatxoaren edo eratzunaren metodoak erabiliz eskolan euskaraz hitz egiten zutenak zigortzen zituela.

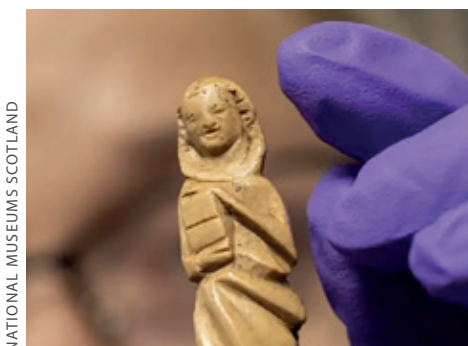
Baina 2001ean, Cervantes sarien banaketa ekitaldian, Espainiako errege Juan Carlos I.ak esan zuen gaztelania ez dela sekula inposatu, eta ez zioten halako gezurrak gaztelaniaz nahiz beste edozein hizkuntzatan esatea legez debekatu. ●

XIII. mendeko moda orrazi batean

Eskoziako Highlandseko Eilean Donan gazteluan, XIII. mendeko orrazi bat aurkitu dute, ilea zehaztasunez banatu eta orrazkera elaboratuak egiteko erabiltzen zuten *gravoir* bat.

Baina aurkikuntzaren garrantzia ez datza piezaren funtzioan, dekorazioan baizik: kirtenean emakume bat dauka, buruan txanoa eta eskuan liburu bat

dituela. Figura garai hartako europar gorte nagusietako modan jantzita dago, bereziki Frantziako gorteak markatzen zuen modan. Baina objektua Eskozian fabrikatu zela ikusi dute ikerlariak eta horrek esan nahi du Erdi Aroan ere Parisko modaren eragina txoko urrunetara hedatzen zela. Eta irakurzaletasuna ere bai, beharbada. ●

NATIONAL MUSEUMS SCOTLAND